

УДК 347.961

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-114-119

Миرونенко Марина Олександрівна,
здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти (доктор філософії)
кафедри конституційного і адміністративного права
Національного авіаційного університету
e-mail: 5023242@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-7936-5242>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ В НОТАРІАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Стаття присвячена дослідженню зарубіжного досвіду впровадження медіації у нотаріальну діяльність. Проаналізовано поняття «медіація» та «медіатор» у вітчизняному законодавстві та виокремлено проблему відсутності єдиного підходу щодо наділення представників різних професій повноваженнями медіатора. Зазначено, що за загальним правилом думки науковців зосереджені навколо проблеми доцільності наділення повноваженнями щодо проведення медіації адвокатів, суддів і нотаріусів. Наголошено на актуальності вивчення зарубіжного досвіду, що обумовлено змінами до законодавства про нотаріат, відповідно до яких нотаріуси мають право здійснювати медіацію за умови проходження ними базової підготовки медіатора. Взято до уваги позиції Ради нотаріусів Європейського Союзу та Європейської комісії з питань ефективності правосуддя, відповідно до яких за своєю правовою природою представники нотаріату можуть відігравати вирішальну роль у процедурі медіації. Встановлено, що користуючись довірою суспільства, вони можуть використовувати свої юридичні знання та навички слухання у процесі врегулювання спорів. Визначено, що особливості запровадження медіації, яку здійснює професійний юрист, в різних державах залежать від правового статусу, освіти та інших вимог, встановлених до представників юридичних професій. Проаналізовано досвід Австрії, Німеччини, Іспанії, Франції, Бельгії, Грузії, Польщі та інших країн. Зроблено висновок, що запровадження до національної правової системи медіації, яку здійснює нотаріус, є позитивним кроком, оскільки він є кваліфікованим, неупередженим, нейтральним і незалежним юристом. Наголошено на тому, що участь нотаріуса в якості медіатора під час врегулювання конфлікту (спору) забезпечує законність процедури, її добровільність, достовірність пояснень та іншої інформації, яку сторони отримують в процесі вироблення спільного рішення. Визначено тенденцію до відсутності єдиного чіткого підходу до врегулювання повноважень нотаріуса-медіатора та порядку проведення нотаріальної медіації. Запропоновано найбільш оптимальні варіанти розвитку нотаріальної медіації, пов'язані з повноваженнями щодо проведення медіації, розроблення та посвідчення угоди за результатами медіації.

Ключові слова: медіація, нотаріус, медіатор, нотаріальна діяльність, зарубіжний досвід, європейські держави, модель медіації, нотаріальна медіація.

Myronenko M. FOREIGN EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION OF MEDIATION IN NOTARIAL ACTIVITIES

The article is devoted to the study of foreign experience in the implementation of mediation in notarial activities. The concepts of “mediation” and “mediator” in the national legislation are analyzed and the problem of the lack of a unified approach to endowing representatives of different professions with the powers of a mediator is singled out. It is noted that, as a general rule, the opinion of scholars is focused on the expediency of empowering lawyers, judges and notaries to conduct mediation.

Emphasis is placed on the relevance of studying foreign experience, due to changes in the legislation on notaries, according to which notaries have the right to mediate, provided they undergo basic training as a mediator. The positions of the Council of Notaries of the European Union and the European Commission on the effectiveness of justice have been taken into account, according to which, by their legal nature, notary representatives can play a crucial role in the mediation procedure. It has been established that with the trust of the public, they can use their legal knowledge and hearing skills in the dispute resolution process.

It is determined that the peculiarities of the introduction of mediation by a professional lawyer in different countries depend on the legal status, education and other requirements for representatives of the legal professions. The experience of Austria, Germany, Spain, France, Belgium, Georgia, Poland and other countries is analyzed. It is concluded that the introduction of mediation into the national legal system by a notary is a positive step, as he is a qualified, impartial, neutral and independent lawyer.

It is emphasized that the participation of a notary as a mediator in the settlement of a conflict (dispute) ensures the legality of the procedure, its voluntariness, the reliability of explanations and other information that the parties receive in the process of joint decision-making. There is a tendency to lack a single clear approach to the regulation of the powers of a notary mediator and the procedure for notarial mediation. The most optimal options for the development of notarial mediation are proposed, related to the authority to conduct mediation, develop and certify an agreement based on the results of mediation.

Key words: mediation, notary, mediator, notarial activity, foreign experience, European states, mediation model, notarial mediation.

Постановка проблеми. Активне просування альтернативних способів вирішення спорів не могло не вплинути на розвиток нотаріату, оскільки нотаріальна діяльність нерозривно пов'язана з договірними

відносинами та захистом прав і інтересів громадян, що і покладено в основу медіації. Доцільність інтеграції інституту медіації до нотаріальної діяльності визнана на законодавчому рівні, адже нещодавно нотаріуси отримало право проводити таку процедуру за умови проходження відповідного навчання. Взаємна підтримка цих інститутів дозволить швидше та якісніше вдосконалити їх, а також сприятиме розвитку правового регулювання суспільних відносин. На відміну від України більшість розвинених країн світу тривалий час запроваджують та популяризують нотаріальну медіацію чи певні її елементи. Отже, варто розглянути зарубіжний досвід суміщення повноважень нотаріуса та медіатора задля подальшого впровадження в Україні найкращих практик щодо дотримання законності під час проведення процедури медіації та підвищення її ефективності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інститут медіації у своїх працях аналізували Н. Л. Бондаренко-Зелінська, Г. В. Єрмоєнко, Н. А. Мазаракі, М. Я. Поліщук, Ю. Д. Притика, К. С. Токарева та інші. Питанням упровадження медіації в нотаріальну діяльність присвячені дослідження М. М. Дякович, Ж. В. Мішиної, С. Я. Фурси, Ж. А. Огородник, Н. О. Вознюк, Н. В. Василюї, І. Г. Черемних та інших. Водночас модель нотаріальної медіації є новою для національної правової системи, тому поглиблене дослідження зарубіжного досвіду її функціонування дозволить виявити механізми удосконалення медіації, яку провадять нотаріуси, в Україні.

Мета статті – дослідити зарубіжний досвід упровадження медіації в нотаріальну діяльність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Медіація як соціально-правове явище отримала офіційне визнання в Україні з прийняттям Закону України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 р. № 1875-IX [1]. Новий Закон ознаменував початок офіційного запровадження понять «медіація» та «медіатор» у національну правову систему. Так, під медіацією сьогодні розуміють позасудову, добровільну, конфіденційну, структуровану процедуру, під час проведення якої сторони конфлікту (спору) за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню чи врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів, тоді як медіатор – це спеціально підготовлена нейтральна, незалежна та неупереджена особа, що проводить медіацію.

Медіація отримала широке розповсюдження в розвинених країнах світу. Проте дискусійним залишається питання щодо того, хто саме може бути медіатором. За загальним правилом думки науковців зосереджені навколо проблеми доцільності наділення повноваженнями щодо проведення медіації представників юридичних професій – адвокатів, суддів і нотаріусів.

Позиції держав у цьому питанні різняться відповідно до правового статусу, освіти та інших вимог, встановлених до професійних юристів. Наприклад, судова медіація поширена у Німеччині. Суддя, який розглядав спір сторін, що може вирішитися шляхом примирення сторін, рекомендує учасникам спору звернутися до медіатора. Медіатором у цьому випадку є суддя того ж суду, який не відповідає за винесення рішення та має відповідну підготовку медіатора. Якщо сторони спору погоджуються на проведення медіації, процес призупиняється, а залежно від результату медіації – поновлюється через певний час або закривається. Як відзначає Ж. В. Мішина, в такій моделі суддя виступає медіатором за умови дотримання принципу нейтральності, що полягає в відсутності права прийняття рішення по конкретній справі [2, с. 236].

У Греції та Японії медіаторами є акредитовані відповідно до законодавства адвокати та судді. Судді визнані професійними медіаторами в певних категоріях спорів у Хорватії, Португалії, Норвегії, Фінляндії та інших країнах. Тоді як в Болгарії та Бельгії суддям заборонено займатися діяльністю у сфері медіації, а у Литві така заборона поширюється на нотаріусів [3, с. 47].

Законодавче закріплення медіації в Україні включило в себе доповнення Закону України «Про нотаріат» від 02 вересня 1993 р. № 3425-XII [4]. У ст. 1 Закону визначено, що нотаріуси мають право здійснювати медіацію за умови проходження ними базової підготовки медіатора. У ст. 16-1 закріплено повноваження Нотаріальної палати України щодо здійснення підготовки нотаріусів у сфері медіації, ведення та оприлюднення реєстрів нотаріусів-медіаторів.

Щодо міжнародного досвіду, то Рада нотаріусів Європейського Союзу наголошує на великій кількості переваг медіації, яка дозволяє уникнути довготривалого, складного та дорогого судового розгляду. Рада уважно відслідковує діяльність Європейського Союзу у сфері медіації, адже у багатьох європейських країнах нотаріуси можуть виступати медіаторами. За своєю правовою природою представники нотаріату можуть відігравати вирішальну роль у процедурі медіації. Користуючись довірою суспільства, вони можуть використовувати свої юридичні знання та навички слухання у процесі врегулювання спорів. Рада нотаріусів Європейського Союзу працює також над створенням єдиної бази практики нотаріальної медіації в Європі, розробляє практичні інструменти та посібники для нотаріусів, які бажають здійснювати медіацію [5].

Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) загалом рекомендує державам встановлювати дозвіл на проведення медіації за умови проходження підготовки та складання іспиту з медіації представникам юридичних професій, у тому числі нотаріусам. Для реалізації такого права держави повинні на законодавчому рівні визначити межі медіатора, функції якого виконує нотаріус. Крім того, європейські експерти вважають, що нотаріусам та іншим юристам може бути дозволено здійснювати медіацію за умови, якщо вони не беруть участь у розв'язанні спору в іншій ролі без згоди сторін або якщо вони мають достатню підготовку [6].

Варто розглянути особливості нотаріальної медіації в різних державах світу. Так, у Франції

нотаріус-медіатор відіграє ключову роль в розвитку приватної та судової медіації. Це пояснюється його професійною етикою, природною схильністю до медіації та компетенцією, авторитетністю яких визнає громадськість. Однак, професійних навичок нотаріуса для здійснення медіації у французькій практиці недостатньо, тому існує потреба в здобутті спеціальної освіти. Вимоги нейтральності, неупередженості та нейтральності до нотаріуса-медіатора не відрізняються від правил поведінки професійного медіатора [7].

Забезпечення населення підтримкою шляхом надання вибору нотаріуса-медіатора здійснює Паризький центр посередництва (медіації), створений Паризькою нотаріальною палатою. Медіатори, які закріплені за центром, є практикуючими чи почесними нотаріусами, які пройшли спеціальну підготовку у сфері медіації. При цьому компетенція нотаріусів у медіаційній діяльності є досить розгалуженою: цивільно-правові та сімейні спори, спори щодо передачі бізнесу, трудові спори, корпоративні тощо [8, С. 4-5].

Схожа інституційна модель нотаріальної медіації функціонує в Бельгії, де просування такої моделі медіації здійснюється Федеральною комісією з посередництва та Королівською федерацією бельгійських нотаріусів. Характерною ознакою бельгійської системи розвитку медіації, яка проводиться нотаріусами, є наявність її окремого правового регулювання – Кодекс етики нотаріальної медіації [9]. Виходячи з положень Кодексу, місією нотаріуса-медіатора є створення та підтримка таких умов, що дозволяють сторонам конфлікту (спору) вести переговори та самостійно віднаходити рішення конфлікту (спору). Він повинен задовольняти інтереси всіх сторін спору та супроводжувати процес, тоді як рішення по спору сторони приймають самостійно. Цікавою практикою є залучення до проведення медіації співробітників нотаріуса, які можуть здійснювати процедуру під відповідальність нотаріуса. Нотаріальна медіація в Бельгії може відбуватися як за добровільною згодою сторін конфлікту (спору), так і за призначенням судді, хоча також за умови згоди сторін.

В Австрії членами консультативної ради з медіації Федерального міністра юстиції є члени Австрійської нотаріальної палати – нотаріуси, які здійснюють свою діяльність у сфері медіації. При оцінці кваліфікації майбутнього медіатора враховуються ті навички та знання, які характерні для представників деяких професій, у тому числі нотаріусів. Оцінці підлягають саме ті знання та практичні навички, які відповідно до освіти, підготовки та здійснення своїх повноважень, допоможуть спеціалістам у процесі проведення медіації. Нотаріуси, як і інші особи, які відповідають суворим вимогам австрійського законодавства про медіацію, реєструються у спеціальному реєстрі медіаторів, ведення якого забезпечується Міністерством юстиції [10]. Таким чином, в Австрії функція щодо проведення медіації є альтернативною для нотаріуса поряд із його класичними повноваженнями.

Модель медіації, яка провадиться нотаріусами, знаходиться на етапі становлення в Іспанії. За даними Мадридської нотаріальної асоціації більше 70 % угод досягається шляхом нотаріальної медіації. Нотаріуси в Іспанії можуть виступати в якості медіаторів після проходження ними спеціального курсу підготовки, а заохоченням розвитку цього напрямку діяльності займаються асоціації нотаріусів та центри медіації. Сферою застосування такого виду альтернативного вирішення спорів є цивільні та господарські спори. Функції медіатора покладено на нотаріуса відповідно до його юридичної підготовки та відповідності принципам неупередженості та незалежності. Угода за результатами нотаріальної медіації має виконавчу силу, що викликає довіру громадян [11].

У Польщі функціонують медіаційні центри окремих регіональних рад нотаріусів. Наприклад, при Нотаріальній палаті в Гданську з 2015 р. з метою створення можливостей для альтернативного вирішення спорів існує Центр медіації. Центр організує проведення медіації, сприяє її розвитку, здійснює підготовку медіаторів та бере участь у співпраці міжнародних організацій у сфері медіації. В державі панує думка, згідно з якою принципи та стандарти медіації є подібними до принципів і стандартів нотаріальної діяльності: добровільність сторін, нейтральність щодо предмета спору, неупередженість, конфіденційність тощо. Нотаріус, як і медіатор, може надавати сторонам достовірну інформацію та пояснення щодо проведення процедури. Рішення про створення відповідного органу у сфері медіації було прийнято з огляду на правову природу діяльності нотаріуса у поєднанні з їхньою кваліфікацією в сфері складання мирових угод [12].

Нотаріальну медіацію в Грузії запроваджено з 01 жовтня 2013 р. для альтернативного вирішення цивільних спорів (сімейних, спадкових, майнових тощо). Нотаріус як медіатор допомагає сторонам спору на початку переговорів та при завершенні спору шляхом оформлення домовленостей. Після завершення медіації сторони отримують нотаріально посвідчений документ – нотаріальний акт, яким встановлюються обов'язки сторін спору. Закон Грузії «Про медіацію» не поширюється на нотаріальну медіацію, яка передбачена Законом Грузії «Про нотаріат» та нотаріальну медіацію, передбачену Законом Грузії «Про вдосконалення спеціального порядку системної та спорадичної реєстрації прав на земельні ділянки та кадастрових даних» [13].

Натомість Закон Грузії «Про вдосконалення спеціального порядку системної та спорадичної реєстрації прав на земельні ділянки та кадастрових даних» містить дефініцію поняття «нотаріальна медіація», відповідно до якої такою медіацією визнається альтернативний засіб вирішення приватноправового спору під час системної реєстрації або спорадичної реєстрації, який у порядку, встановленому законом, ведеться одним або кількома нотаріусами-медіаторами [14].

Згідно з ст. 38-1 Закону Грузії «Про нотаріат» нотаріус має право проводити медіацію між сторонами: щодо спору у сімейно-правових відносинах (крім усиновлення, обмеження або позбавлення батьківських прав); спадкових правових спорів; сусідських правових спорів; спорів з будь-яких інших відносин, якщо законодавством Грузії не визначено спеціального порядку проведення медіації у таких спорах [15]. Порядок проведення процедури встановлюється наказом Міністерства юстиції. Медіація проводиться за добровільною згодою сторін спору. У тому випадку, коли спір за результатами нотаріальної медіації закінчився досягненням сторонами спору домовленостей, нотаріус складає та посвідчує акт про мирову угоду, примусове виконання якого відбувається на основі виконавчого листа.

У Молдові діють особливі правила запобігання конфлікту інтересів під час нотаріальної медіації. Так, якщо медіатором є нотаріус, останній не має права наділяти виконавчою силою мирову угоду, укладену сторонами у процесі медіації. Нотаріуси, які отримали статус медіатора, можуть здійснювати діяльність у сфері медіації без створення бюро медіації та без включення до списку медіаторів, який складається медіаторською організацією. Угода за результатами медіації може бути посвідчена нотаріусом з метою примусового виконання, якщо юридичні особи, між якими вона укладена, не виконуються добровільно [16].

Деякі держави запроваджують окремі елементи нотаріальної медіації з метою забезпечення виконання угод за результатами медіації. Серед держав, які не інтегрують медіацію до нотаріальної діяльності повністю, – Румунія, де в законодавстві закріплено повноваження нотаріуса виключно щодо посвідчення угоди за результатами медіації [17]. Угоди за результатами примирної процедури, складені сторонами (їх представниками), перевіряють на відповідність матеріальним і формальним умовам, при цьому державний нотаріус може вносити зміни та доповнення до них за наявності згоди сторін спору. Для нотаріального посвідчення угоди сторони спору зобов'язані бути присутні особисто чи представлені представником на підставі довіреності. Водночас проведення безпосередньо нотаріальної медіації в законодавстві не передбачено.

Українське законодавство про медіацію не передбачає окремого порядку посвідчення нотаріусом угоди за результатами медіації. Якщо така угода не буде виконуватися або буде виконуватися однією зі сторін спору неналежно, інша сторона має право звернутися до суду, третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу. На нашу думку, така позиція вітчизняного законодавця суперечить принципу забезпечення кращого доступу до правосуддя, оскільки нотаріальне посвідчення угоди за результатами медіації здатне повною мірою захистити права її учасників і знизити ризики зловживань правами сторонами спору. Надання нотаріусу повноважень щодо обов'язкового посвідчення угоди за результатами медіації підвищить ефективність інституту медіації в Україні.

Упровадження до національної правової системи медіації, яку здійснює нотаріус, є позитивним кроком, оскільки нотаріус – кваліфікований та незалежний юрист. Участь нотаріуса в якості медіатора під час врегулювання конфлікту (спору) забезпечує законність процедури, її добровільність, достовірність пояснень та іншої інформації, яку сторони отримують в процесі вироблення спільного рішення. Крім того, нотаріат здатний сприяти поінформованості населення про нові можливості вирішення спорів, оскільки за тривалу історію свого функціонування отримав довіру суспільства.

Як відзначає Г. Ахмедова, нотаріус-медіатор повинен володіти емоційним інтелектом: вміннями розпізнавати емоції, усвідомлювати наміри сторін спору, керувати емоціями інших людей. Під час здійснення такої діяльності нотаріусу необхідно уникати порушення етики та негативного ставлення до сторін спору. У такому контексті важливим є питання освіти та навчання нотаріуса-медіатора [8, с. 5]. Нотаріус, який бажає здійснювати медіацію, повинен поповнювати свої теоретичні та практичні знання у сферах комунікації, переговорів, врегулювання проблем, спорів і конфліктів.

Нотаріальне посвідчення угоди за результатами медіації як легкодоступний і економічний у часі механізм надаватиме медіації юридичної вірогідності, визнання та захист держави [18, с. 88].

Висновки. Таким чином, упровадження медіації до нотаріальної діяльності є розповсюдженою практикою серед держав, які тривалий час активно стимулюють розвиток і функціонування інституту медіації в цілому. Проаналізований зарубіжний досвід дає змогу прослідкувати тенденцію до відсутності єдиного чіткого підходу до врегулювання повноважень нотаріуса-медіатора та порядку проведення нотаріальної медіації. Віднедавна український нотаріат отримав повноваження щодо проведення медіації. Практика зарубіжних країн сформувала кілька загальних підходів до суміщення медіації та інституту нотаріату, які Україна може використати для подальшого удосконалення компетенції нотаріуса у сфері медіації. Найбільш оптимальними варіантами розвитку нотаріальної медіації є наступні: 1) уповноважити нотаріуса складати й нотаріально посвідчувати угоду за результатами медіації; 2) уповноважити нотаріуса здійснювати медіацію, тоді як угоду за результатами такої медіації повинен посвідчувати інший нотаріус; 3) уповноважити нотаріуса проводити медіацію, складати угоду за результатами медіації та нотаріально посвідчувати її.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. *Верховна Рада України: офіційний вебсайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
2. Мішина Ж. В. Медіація як альтернативна форма вирішення спорів. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 234-238.

3. Esplugues, C., Marquis, L. New Development in Civil and Commercial Mediation. *Global Comparative Perspectives*. Springer, 2015. 785 p. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-18135-6>.
4. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. ст. 383.
5. Towards a common framework for notarial mediation in Europe. *Notaries of Europe*. URL: <https://www.notariesofeurope.eu/en/notaries/mediation-notaries/>.
6. European Handbook for Mediation Lawmaking. The European Commission for the Efficiency of Justice, 2019. URL: <https://rm.coe.int/cepej-2019-9-en-handbook/168094ef3c>.
7. Le notaire médiateur. *Notaires de France*. URL: <https://mediation.notaires.fr/le-notaire-mediateur/#domaines>.
8. Ахмедова Г. Медиация и нотариальная деятельность в Узбекистане: перспективы и развитие. *Review of law sciences*. 2020. № 3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mediatsiya-i-notarialnaya-deyatelnost-v-uzbekistane-perspektivy-i-razvitie>.
9. Code de déontologie relatif à la médiation notariale. 2017. URL: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&table_name=loi&cn=2003100733.
10. Bundesgesetz über Mediation in Zivilrechtssachen (Zivilrechts-Mediations-Gesetz – ZivMediatG) StF: BGBl. I Nr. 29/2003. URL: <https://www.jusline.at/gesetz/zivmediatg>.
11. El porcentaje de acuerdo en la mediación notarial supera el 70 por ciento. *Consejo General Del Notario*. 2021. URL: <https://inlnk.ru/vogEK1>.
12. Ośrodek Mediacyjny przy Izbie Notarialnej w Gdańsku. URL: <https://www.gdin.pl/mediacje/>.
13. Закон Грузии «О медиации» от 18.09.2019 г. № 4954-Ів. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/4646868?publication=2>.
14. Закон Грузии «О совершенствовании порядка системной и спорадической регистрации прав на земельные участки и кадастровых данных» от 11.12.2019 г. № 5500. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/3306633?publication=9>.
15. Закон Грузии «О нотариате» от 04.12.2009 г. № 2283. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/90928?publication=20>.
16. Закон Республики Молдова «О медиации» от 21.08.2015 г. № 137. URL: <https://mediation-eurasia.pro/zakonodatelstvo/zakon-respubliki-moldova-137-o-mediaci>.
17. Law No. 36 Of 12 May 1995 (Republished) Public Notaries And Notary Activity. URL: <https://www.global-regulation.com/translation/romania/3757336/law-no.-36-of-12-may-1995-%2528republished%2529-public-notaries-and-notary-activity.html>.
18. Токарева К.С. Угода за результатами медіації в системі адміністративно-правового регулювання. *Право і Безпека*. 2020. № 3(78). С. 85-89.

REFERENCES:

1. Pro mediatsiiu. (2021, November 16). *Zakon Ukrainy № 1875-IX*. [Law of Ukraine on Mediation]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> [in Ukrainian].
2. Mishyna, Zh. V. (2012). *Mediatsiia yak alternatyvna forma vyrishennia sporiv*. [Mediation as an alternative form of dispute resolution]. *Almanakh prava – Law almanac*, 3, 234-238. [in Ukrainian].
3. Esplugues, C., Marquis, L. (2015). *New Development in Civil and Commercial Mediation*. *Global Comparative Perspectives*. Springer. [in English].
4. Pro notariat. (1993, September 02). *Zakon Ukrainy № 3425-XII* [Law of Ukraine On Notaries]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 39, 383. [in Ukrainian].
5. Notaries of Europe. (2020). *Towards a common framework for notarial mediation in Europe*. Retrieved from: <https://www.notariesofeurope.eu/en/notaries/mediation-notaries/> [in English].
6. The European Commission for the Efficiency of Justice. (2019). *European Handbook for Mediation Lawmaking*. Retrieved from: <https://rm.coe.int/cepej-2019-9-en-handbook/168094ef3c> [in English].
7. Le notaire médiateur. [The mediating notary]. *Notaires de France – Notaries of France*. Retrieved from: <https://mediation.notaires.fr/le-notaire-mediateur/#domaines> [in French].
8. Akhmedova G. (2020). *Mediatsiia i notarialnaia deiatelnost v Uzbekistane: perspektivy i razvitie*. [Mediation and notarial activities in Uzbekistan: prospects and development]. *Review of law sciences*, 3. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/mediatsiya-i-notarialnaya-deyatelnost-v-uzbekistane-perspektivy-i-razvitie> [in Russian].
9. Code de déontologie relatif à la médiation notariale. (2017). [Code of ethics relating to notarial mediation]. Retrieved from: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&table_name=loi&cn=2003100733 [in French].
10. Bundesgesetz über Mediation in Zivilrechtssachen (Zivilrechts-Mediations-Gesetz – ZivMediatG) [Federal Law on Mediation in Civil Matters] StF: BGBl. I Nr. 29/2003. Retrieved from: <https://www.jusline.at/gesetz/zivmediatg> [in German].

11. El porcentaje de acuerdo en la mediación notarial supera el 70 por ciento. (2021). [The percentage of agreement in notarial mediation exceeds 70 percent]. *Consejo General Del Notario – General Notary Advice*. Retrieved from: <https://inlnk.ru/vogEK1> [in Spanish].
12. Osrodek Mediacyjny przy Izbie Notarialnej w Gdansk. [Mediation Center at the Chamber of Notaries in Gdańsk]. Retrieved from: <https://www.gdin.pl/mediacje/> [in Polish].
13. O mediatcii. (2019, September 18). *Zakon Gruzii № 4954-ІІ* [Law of Georgia On Mediation]. Retrieved from: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/4646868?publication=2> [in Russian].
14. O sovershenstvovanii poriadka sistemnoi i sporadicheskoj registracii prav na zemelnye uchastki i kadastrykh dannyx. (2019, December 11). *Zakon Gruzii № 5500*. [Law of Georgia On Improving the Procedure for Systemic and Sporadic Registration of Rights to Land Plots and Cadastral Data]. Retrieved from: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/3306633?publication=9> [in Russian].
15. O notariate. (2009, December 04). *Zakon Gruzii № 2283*. [Law of Georgia On Notaries]. Retrieved from: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/90928?publication=20> [in Russian].
16. O mediatcii. (2015, August 21). *Zakon Respubliki Moldova № 137*. [Law of Moldova On Mediation]. Retrieved from: <https://mediation-eurasia.pro/zakonodatelstvo/zakon-respubliki-moldova-137-o-mediaci> [in Russian].
17. Public Notaries And Notary Activity. (1995, May 12). Law No. 36 (Republished). Retrieved from: <https://www.global-regulation.com/translation/romania/3757336/law-no.-36-of-12-may-1995-%2528republished%2529-public-notaries-and-notary-activity.html> [in English].
18. Tokarieva K.S. (2020). Uhoda za rezultatamy mediatsii v systemi administratyvno-pravovoho rehulivannia. [Agreement on the Results of Mediation in the System of Administrative and Legal Regulation]. *Pravo i Bezpeka – Law and Security*, 3(78), 85-89. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 17.04.2022

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-119-123

Кіблик Дар'я Володимирівна,
аспірантка кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: kiblykdasha@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-2518-7647>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Статтю присвячено аналізу правових засад (принципів) державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. На основі проведеного дослідження запропоновано принципи державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю поділяти на універсальні (загальні) та галузеві (спеціальні).

Визначено, що універсальні (загальні) – принципи, що притаманні державній політиці в цілому, застосовуються у всіх її видах (підвидах). До них, зокрема, відносяться: верховенства права; відповідності нормам міжнародного права та положенням міжнародних договорів; гуманізму, доцільності та обґрунтованості; ефективності; законності; людиноцентризму; науковості; плановості; пріоритетності захисту національних інтересів; прогнозованості; рівності усіх суб'єктів; системності; утвердження та забезпечення прав і свобод людини; фаховості та компетентності суб'єктів та інші загальні принципи.

Зазначено, що галузеві (спеціальні) – оригінальні принципи, що, як правило, притаманні конкретному виду (підвиду) державної політики. Своєю чергою вони диференціюються на: а) ординарні – внутрішні принципи державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, які мають загальний характер та суттєве (базове) значення. До них відносяться: відповідальності уряду за створення системи, спрямованої на усунення умов, що призводять до інвалідності; доступності; залучення та включення до суспільства; недискримінації; поваги до прав і здібностей дітей з інвалідністю; повної участі; рівності можливостей; рівності чоловіків і жінок; свободи вибору; створення рівних умов; створення умов для незалежного життя; б) іманентні – внутрішні принципи державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, які є виключними та специфічними, тобто притаманні (властиві) лише цій субполітиці. До них відносяться: врахування потреб та інтересів осіб з інвалідністю; всебічної підтримки осіб з інвалідністю; застосування та впровадження засад універсального дизайну; наскрізної безбар'єрності; підвищення рівня обізнаності осіб з інвалідністю та щодо них; сприяння розвитку сталого міської мобільності.

Ключові слова: особи з інвалідністю, державна політика щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю,